

диференційованого напруження чи розслаблення відповідних груп м'язів.

Також було визначено, що при утворенні звуків мовлення струмись повітря, що видихається проходить у кожному випадку різну кількість перешкод, що утворюються на трьох функціональних рівнях: голосових складок, піднебінно-глоткової завіси, статичних та динамічних органів артикуляції. Кожна з артикуляційних позицій при вимові звуків мовлення повторюється, але у різних комбінаціях.

Список використаних джерел

1. Бадалян Л.О. Детская неврология. – М.: ООО "МЕДпресс", 1998. – 576 с.
2. Логопедія. Підручник / За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. – 672 с.
3. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 160 с.
4. Свиридов О.І. Анатомія людини: Підручник / за ред. І.І. Бобрика. - К.: Вища школа, 2001. – 567 с.

The article contains the results of theoretic analysis of specific character of structure, functions and physiological specialties of the peripheral speech organs that will allow creating basis for the perspective forming of new possibilities for breaking the most difficult children's speech violations.

Keywords: peripheral speech organs, respiratory system, organ of phonation, organs of articulation.

Отримано 1.9.2014

УДК 37.015.31(092)

О.Ю. Гноєвська

ТВОРЧЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

У статті розглядається ефективність методики Марії Монтессорі в роботі з дітьми з порушеннями розвитку, що навчаються в умовах освітньої інтеграції.

Ключові слова: інтеграція, освітня інтеграція, інтегроване середовище, діти з особливостями розвитку, інклюзивне навчання.

В статті розглядається ефективність методики Марії Монтессорі в роботі з дітьми з порушеннями в розвитку в умовах освітньої інтеграції.

Ключеві слова: інтеграція, освітня інтеграція, інтегрована середовище, діти з порушеннями розвитку, інклюзивна освіта.

Метод Монтессорі - це філософська система, заснована на наступному фундаментальному принципі: дитина успішно навчається в такому соціальному середовищі, яке здатне підтримати її розвиток.

Марія Монтессорі є яскравим представником ідей самонавчання і саморозвитку, що розробила свою систему, спираючись на власні наукові дослідження, об'єктом яких була поведінка дітей молодшого віку. Перша жінка - лікар, яка отримала на початку століття диплом Римського Університету. Монтессорі працювала як сімейний лікар з розумово відсталими дітьми. Потім її запросили створити денний притулок для дітей з бідних сімей в римських нетрях Сан -Лоренцо. Вона назвала цей заклад "Будинок дитини" і розробила програму навчання, ґрунтуючись на переконанні, що діти раннього віку краще вчаться в середовищі, що нагадує домашнє, але із застосуванням різного виду допомоги, яка сприяє їх розвитку. На її погляд дає можливість здійснювати самостійно практичні дії, які сприяють зростанню зацікавленості у навчанні та вихованні.

З ідеями Монтессорі світ почав знайомитися вже в 1912 році. Школи Монтессорі з'явилися в різних країнах. Але найбільший інтерес цей метод викликав у США, де починаючи з середини 50-х років, він пережив друге народження і користується величезною популярністю до теперішнього часу. Почавши працювати асистентом лікаря в університетській клініці, Марія Монтессорі зацікавилася методами лікування та реабілітації дітей з обмеженими розумовими здібностями. Вона одна із перших вчених, хто дійшов висновку, що проблеми розумово відсталих дітей - це проблема не стільки медична, скільки педагогічна. Усвідомивши це, Марія Монтессорі почала працювати з розумово відсталими дітьми.

Відкрилася в 1902 році в Римі "Ортофренічна школа для відсталих дітей" куди запросили її на посаду директора, і тут вона вперше створила для дітей з обмеженими здібностями спеціальне розвиваюче середовище. А в 1907 році вона відкрила в Римі "Будинок дитини" для здорових дітей. Саме там був розроблений метод, який сьогодні носить ім'я Марії Монтессорі. У 1909 році педагог організувала перший міжнародний курс, який відвідали близько 100 вчителів, і видала свою першу книгу - "Будинок дитини. Метод наукової педагогіки, застосований у вихованні маленьких дітей в Будинку дитини". Ця робота відразу була перекладена багатьма мовами. З 1910 року і до кінця свого

життя Марія Монтессорі постійно організовувала навчальні курси для педагогів різних країн. В Італії, Англії, Німеччині, Голландії, Швейцарії стали виникати "Монтессорі-товариства", а в 1929 році була заснована Міжнародна асоціація Монтессорі, і з того часу діяльність із впровадження цієї методики координується на міжнародному рівні.

У Росії перший дитячий садок за системою Марії Монтессорі почав працювати в 1913 році. Однак в 1926 році Наркомпрос заборонив використовувати в СРСР цю методику і ім'я її було забуто. Нова історія Монтессорі-педагогіки в Росії почалася лише в 1991 році, після освітнього фестивалю в Криму - першої міжнародної зустрічі російських і європейських педагогів, організованої без участі державних чиновників. Голландці привезли на цей фестиваль дві валізи з навчальними матеріалами, які врешті-решт залишилися у педагога Олени Хілтунен. Вона і стала керівником першого в Москві дитячого садка, котрий відродив педагогіку Марії Монтессорі. У жовтні 1991 року в Москві відкрилася експериментальна Монтессорі-школа для маленьких дітей. "Вона вмістилася в одній крихітній кімнатці, - розповідає Олена Хілтунен, автор" Програми виховання і навчання в російському дитячому садку і початковій школі за методикою Монтессорі ". - Щоранку до нас приходили 18 дітей, батьки яких повірили нам. Навчальний день був коротким - з 10 до 12 години ранку. Дидактичного матеріалу не вистачало: не було грошей, щоб замовити його з-за кордону, і нам доводилося писати посібники самим ..."

Поступово відкривалися нові дитячі садки, де використовувався метод видатної італійки. Сьогодні тільки в Москві налічується близько 20 таких дитячих садків і експериментальних груп у масових садках. У Московському відділі освіти спочатку не хотіли давати дозвіл на відкриття, але коли їм принесли близько 300 заяв від батьків, які письмово підтвердили, що хочуть, щоб їхні діти навчалися за цією методикою, дозвіл було видано", - каже Лариса Климанова, голова Асоціації Монтессорі- педагогів Росії, створеної в 1997 році, яка об'єднує сьогодні вже більше 5.000 педагогів- ентузіастів. Всього ж, за даними Асоціації, ідеї Марії Монтессорі в Росії втілюють у життя близько 530 навчальних закладів та окремих груп, що діють на Уралі і Далекому Сході, в Ставропольському краї, Ростові-на-Дону, Туапсе і інших регіонах країни. Заслуги Марії Монтессорі визнані у всьому світі. Її портрет прикрашає одну з італійських купюр. У деяких країнах світу система Монтессорі знаходила державну підтримку. Ось чому сьогодні у Великобританії Монтессорі школи становлять близько 20 % всіх шкіл для дітей 4-12 років, у Голландії - 40%, а в США національні Монтессорі- товариства об'єднують 10 тисяч шкіл і ліцеїв для дітей від 4 до 12 років.

З листопада 1999 року Асоціація Монтессорі- педагогів Росії проводить і власну акредитацію дитячих садків, що використовують цю

методику. Нещодавно стараннями Асоціації Монтессорі-педагогів Росії в Москві відкрилася перша в Росії спеціальна група для мам з дітьми від 8 місяців до трьох років. "На сьогоднішній день є перші результати таких занять", - зазначає Лариса Климанова. Вона вважає, що цей напрямок Монтессорі-педагогіки є дуже популярним, оскільки багато мам, що знаходяться з дитиною вдома, часто не знають, як допомогти своїй дитині у розвитку. Існують і курси, на яких роботі за цією методикою навчають педагогів. Наприклад, на курсах Асоціації Монтессорі-педагогів Росії, що проводяться спільно з Академією підвищення кваліфікації, за шість тижнів можна повністю оволодіти методикою.

В Асоціації Монтессорі-педагогів Росії переконані, що за цим напрямком педагогіки в країні майбутнє. У Монтессорі-школі дитина звикає жити в атмосфері постійної творчої роботи і пошуку самостійних рішень. В Україні рішенням Головного управління КМДА вперше було відкрито державну "Школу Монтессорі від 3 до 7" у 1997 році, яку очолила Т. Михальчук, зараз школа функціонує і її відвідують діти віком від 3 до 9 років.

В рамках проекту "Відродження гуманістичної педагогіки Марії Монтессорі в Україні" було створено пілотну школу-лабораторію, де втілювалась українська модель Монтессорі-школи під керівництвом Б. Жебровського.

В 1996 році відбулась перша конференція на якій було вирішено створити Асоціацію вчителів Монтессорі України. Метою цієї асоціації є впровадження цієї методики в навчально-виховний процес дитячих навчальних закладів.

Освіта за Монтессорі - це процес, при якому дитина самостійно вибудовує свою особистість, задіюючи всі свої здібності. У силу цього роль педагога тут сильно відрізняється від звичного для нас: вчитель не веде дитину, а сам йде за нею. Девізом Монтессорі-педагогіки стали слова дитини, звернені до вчителя: "Допоможи мені зробити це самому". Педагог, що працює за системою Монтессорі, завжди визнає за дитиною прагнення до самостійності і ніколи не буде зав'язувати йому шнурки без його прохання і відповідати на питання, яких йому не ставили. "Чим раніше ми почнемо виховувати в дітях прагнення самим домагатися своєї мети, тим швидше створимо сильних, а, отже, самостійних і вільних людей, - говорила Марія Монтессорі. Вона довела, що різні типи навичок у дитини найкраще виховувати в певному віці, інакше можна загубити найсприятливіший момент для її формування. Тому дитячі садки і школи започатковують свою роботу за цією методикою на принципі суворой вікової періодизації. До трьох років малюк вибирає своє оточення через інстинктивний розвиток почуттів - зору, слуху, нюху, дотику. У період від 3 до 6 років дитину можна назвати "будівельником самого себе: він прагне сам вибирати речі і предмет

своєї діяльності, проявляти максимальну незалежність від дорослого. А в наступний період (до 9 років) він стає на позицію дослідника навколишнього світу".

Згідно з методикою Монтесорі для дитини створюється спеціально підготовлене розвивальне середовище, в якому вона знаходить все необхідне для свого розвитку, отримує багаті сенсорні враження, освоює способи гри з різними предметами. Це середовище дитина сприймає і свідомо, і несвідомо, вільно виявляючи себе у різних видах діяльності. Підготовлене середовище повинно оточувати дитину протягом усього дня і максимально бути наближеним до домашнього. При цьому у дитини в будь-який момент повинен бути доступ до так званих "Монтесорі-матеріалів". Це щось середнє між навчальними посібниками та розвивальними іграми: геометричні тіла (циліндри, конуси, і т. д.) , таблички, дощечки, рамки, рухливий алфавіт, а також звичайні предмети типу чайної ложки, глечика для поливу квітів, совок для збору сміття. Деякі з них мають характерний колір (наприклад рожева башта з кубиків - секцій, коричневі сходи, червоні штанги) або фактура (шорсткі таблички). Є й досить складні моделі - наприклад, глобус "континенти", на штирі якого дитина повинна в правильному порядку надіти фігурні дощечки, що повторюють контури континентів.

Всі посібники обов'язково повинні бути виготовлені з натуральних матеріалів. Характерно, що їх дизайн практично не змінювався з часу їх створення, тобто, близько ста років. Виготовляють їх у США, Голландії, Індії, Шрі - Ланці та ... з 1995 року в Омську. На жаль, посібники недешеві: за оцінками Лариси Климанова, мінімальний комплект для організації групи дитячого саду коштує близько \$ 2.000, а повний комплект омського виробництва - близько \$ 4. 000.

Близько 90 % навчального часу в дитячих садах за системою Монтесорі відводиться для самостійної роботи з навчальним матеріалом. Щоранку дитина сама вибирає собі заняття, яке в цей момент йому до душі. Наприклад, сьогодні Катя хоче поливати квіти, в інший день - підмітати підлогу, на третій - розглядати книги.

Дитина також сама вирішує, чи буде вона щось робити одна або разом з іншими. З віком діяльність дітей ускладнюється. Наприклад, діти вимірюють температуру води в різних посудинах, збирають різні сузір'я за зразками. Помітивши, що дитина вперше взяла матеріал для роботи, вихователь пропонує їй схему дій з цим предметом. Діти люблять задавати запитання, знаючи, що завжди отримають відповідь , а не крик . Але запитують вони вже після того, як самі випробували ряд шляхів вирішення своєї проблеми. У звичайному дитячому садку практично не може бути ситуації, коли, наприклад, всі діти малюють, а Катя і Діма вирішили раптом погратися в іграшки. У садку за системою Монтесорі це цілком можливо, оскільки дозволено.

На сьогоднішній день існує різноманітне вирішення проблем з підготовки та перепідготовки кадрів в Україні. Професійна підготовка фахівців відбувається в системі спеціальної та вищої освіти, в інститутах післядипломної освіти, на курсах підвищення кваліфікації, семінарах, тренінгах, наукових конференціях, під час відряджень за кордон з метою обміном досвіду.

Підвищення кваліфікації сприяє вдосконаленню і росту професійної майстерності педагогів. Педагогічна діяльність - це завжди пошук нових форм, методів, засобів, технологій, незалежно від того, як називається цей процес, він нескінченний і системою освіти завжди затребуваний.

Інноваційні процеси розвиваються дуже стрімко, потреба педагогів в нових знаннях, підвищенні кваліфікації росте разом з ними. Інноваційна діяльність педагога стає одним із стратегічних напрямів в освіті, одним з аспектів роботи сучасного навчального закладу в режимі стійкого розвитку, оскільки в цій діяльності викристалізуються ті напрями, які визначають обличчя сучасної освіти як педагога майбутнього.

Впровадженню технологій М.Монтессорі в навчально-виховний процес з дітьми, які мають особливості розвитку і відвідують загальноосвітні заклади з інклюзивною формою навчання, приділяється недостатньо уваги. Задля цього ми розробили програму підвищення кваліфікації "Сенсорне виховання учнів з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного класу".

Програма розрахована на практичних психологів, соціальних педагогів, вчителів, логопедів загальноосвітніх закладів освіти, методичних центрів практичної психології і соціальної роботи управлінь освіти державних адміністрацій

Курс *"Сенсорне виховання учнів з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного класу"* - важлива ланка в підвищенні кваліфікації педагогів системи ДНЗ і педагогів початкової школи, тому що в даний час педагогічна система М. Монтессорі займає важливе місце в світовій освіті.

У даному курсі викладені матеріали, присвячені історії розвитку педагогічної системи М. Монтессорі і Монтессорі-терапії в Україні і в світі, вони знайомлять слухачів курсів з основними принципами і підходами, пропонованими даною системою, а також методами корекції дітей з особливими потребами (ДЦП, СДУГ, аутизм) у системі Монтессорі .

Дана дисципліна має широкі міжпредметні зв'язки з віковою анатомією і фізіологією, нейропсихологією, педагогікою, соціологією, антропологією і андрогогікою; вона також пов'язана з такими галузями психології як загальна і педагогічна психологія, дитяча психологія, психологія розвитку, соціальна та медична психологія і багатьма іншими.

Курс "*Сенсорне виховання учнів з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного класу*" є теоретичною і практичною базою для формування у слухачів теоретичних знань і практичних навичок в галузі Монтесорі-педагогіки і Монтесорі-терапії.

Важливим чинником підвищення кваліфікації педагогів і психологів системи дошкільної освіти та початкової школи є не тільки повні і систематизовані знання про основні принципи роботи за системою Монтесорі, а й практичні навички роботи з дітьми з особливими потребами в умовах педагогічної системи Монтесорі.

Мета даного навчального курсу має три складові:

- **Освітня** - дати слухачам системні сучасні знання про основні принципи і поняття педагогічної системи М. Монтесорі і Монтесорі-терапії, розкрити основні напрямки Монтесорі-педагогіки за кордоном і в Україні, сформувати практичні навички роботи Монтесорі-педагога і Монтесорі-терапевта.

- **Виховна** - прищепити слухачам переконаність у тому, що позиція педагога-спостерігача і опора на самостійну діяльність дитини, як основний постулат Монтесорі-педагогіки - це ключовий момент успішного навчання та розвитку дитини.

- **Розвивальна** - в ході вивчення курсу, на основі оволодіння слухачами діалектичних законів розвитку (описаних М. Монтесорі), сформувати у них навички діалектичного системного мислення, яке К. Ригель виділяє як вищий щабель у розвитку інтелекту сучасної людини.

Вивчення даного курсу покликане вирішити такі завдання, які можна виділити в якості таких критеріїв (компетенцій) оволодіння слухачем програми курсу "Монтесорі-терапія, як засіб корекції психосоматичних дисфункцій у дітей":

- в процесі навчання слухачі повинні вміти використовувати отримані знання курсу "Монтесорі-терапія, як засіб корекції психосоматичних дисфункцій у дітей" в їх подальшій педагогічній та корекційній роботі;
- за час навчання повинні бути сформовані загальні навички проведення розвивальних і корекційних занять за системою М. Монтесорі, підготовки розвивального Монтесорі-середовища, проведення спостережень за дітьми і складання "Карті розвитку дитини".

По завершенні навчання слухачі повинні оволодіти знаннями:

- знати ключові методологічні проблеми Монтесорі-педагогіки і Монтесорі-терапії, вікові етапи психічного і нейропсихологічного розвитку дитини та їх облік у педагогічній практиці;
- мати практичні навички проведення психолого-педагогічного обстеження, спрямованого на вивчення нейропсихологічного розвитку дитини з урахуванням її вікових особливостей на базі основного методу М. Монтесорі;

- мати уявлення про різні напрями та підходи в зарубіжній і вітчизняній психології та педагогіці до педагогічної системі М. Монтесорі.

Дана дисципліна при вивченні передбачає такі види і форми занять:

- лекції, семінарські та практичні заняття. Для контролю знань студентів автором розроблена закрита система електронних тестів.

У програму включені тематичний план лекцій, список сучасної літератури, перелік тем для самостійної роботи слухачів, перелік питань для підсумкової атестації знань за курсом (іспит).

Блок 1. "Науково-методичні основи проблем Монтесорі-педагогіки і Монтесорі- терапії" - 72 години

Модуль I. Основні поняття і принципи Монтесорі-педагогіки

Історія виникнення Монтесорі-педагогіки

Основні принципи Монтесорі-педагогіки

Поняття "сенситивні періоди" в теорії М.Монтесорі

Модуль II. Монтесорі-педагогіка та Монтесорі-терапія

Круглий стіл

Роль дорослого в Монтесорі–педагогіці

Вимоги до Монтесорі–середовища та Монтесорі-матеріалів

Монтесорі-терапія як подальший розвиток Монтесорі- педагогіки

Сфери застосування Монтесорі-терапії

Блок 2. "Психолого - педагогічні технології корекції психосоматичних дисфункцій у дітей засобами Монтесорі-терапії"

Модуль III. Монтесорі-терапія в корекційній роботі з дітьми

Тренінг

Монтесорі-терапія в роботі з дітьми з діагнозом ДЦП

Монтесорі-терапія в роботі з дітьми з діагнозом аутизм

Монтесорі-терапія в роботі з дітьми з СДУГ

Модуль IV. Практична робота Монтесорі-терапевта

Тренінг

Робота з батьками в рамках Монтесорі-терапії

Розвиток мовлення в Монтесорі-педагогіці і терапії

Вправи практичного життя

Вправи з водою

На нашу думку методика навчання М. Монтесорі на сьогоднішній день є найефективнішим шляхом розв'язання проблеми навчання дітей з порушеннями розвитку в загальноосвітніх закладах з інклюзивною формою навчання. З метою перепідготовки фахівців в галузі "Корекційної освіти" була складена ця програма.

Список використаних джерел

1. Андрушко Л., Єфімова С. Навчання дітей методами Марії Монтесорі // Психолог. – 2004. – №17. – С. 30.

2. Бондар В.І., Ільченко А.М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі: Навчальний посібник. – Полтава: РВВ ПДАА, 2009. – 252 с.
3. Бондар В.І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти // Дефектологія. – 2003. – №3. – С.2-5.
4. Ільченко А.М. Розуміння виховного процесу за М.Монтесорі для створення нових педагогічних технологій у спеціальній школі / А.М.Ільченко // Актуальні проблеми спеціальної психології та педагогіки. Збірник наукових праць. – Херсон, 2005. – С.70-75.
5. Montessori M. Dascreative Kind. – Freiburg; Basel; Wien, 1992. – 200 p.
6. Жебровський Б. Українська модель школи Марії Монтесорі // Початкова школа. – 2005. – № 5. – С. 42-44.

In the article considers the effectiveness of method of Maria Montessori in working with children with disabilities in educational integration.

Keywords: integration, educational integration, integrated environment for children with special needs, inclusive education.

Отримано 1.9.2014

УДК 37.091.313:331

О.Ю. Гноєвська

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК

В статті висвітлена психолого-педагогічна проблема, яка б забезпечувала успішне навчання дітей з особливостями розвитку в умовах загальноосвітньої школи за належної підтримки інших спеціалістів і батьків.

Ключові слова: інтеграція, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, діти з особливостями розвитку, навчання і виховне середовище.

В статье освещена психолого-педагогическая проблема, которая бы обеспечивала успешное обучение детей с особенностями развития в условиях общеобразовательной школы при должной поддержке других специалистов и родителей.

Ключевые слова: интеграция, инклюзивное образование, инклюзивное обучение, дети с особенностями в развитии, обучение и